

4. Карліна О. Соціальна структура населення міст і містечок Волинської губернії наприкінці XVIII ст. // *Соціум. Альманах соціальної історії*. 2013. Вип. 10. С. 97 - 114.
5. Компан О. Міста України в другій половині XVII ст. Київ : Вид-во Академії наук УРСР, 1963. 387 с.
6. Куриленко О. Етнічна і соціальна структура міст Правобережної України та її вплив на поземельні відносини // *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.: Зб. наук. пр.* Київ. 2009. Вип. 16. С. 184 - 195.
7. Перковський А. Етнічна і соціальна структура населення Правобережної України у XVIII ст. // *Історичні джерела та їх використання*. Київ : Наукова думка, 1969. Вип. 4. С. 196 – 209.
8. Ющук Т. Ключові проблеми демографії історичної Волині у XVIII ст. // *Terra Incognita: студентський науковий журнал* / Ред. кол.: Мартинюк Н., Мартинюк О., Ющук Т. та ін. Острог: Вид-во НаУОА. Вип. 2. 2018. С. 24 – 42.

РОЗВИТОК ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА В м. РІВНОМУ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918 – 1939 рр.)

Рузаєва А. І.

учениця 10 класу,

Обласний науковий ліцей в м. Рівне

Рівненської обласної ради

м. Рівне, Україна

Зважаючи на те, що історія театрального життя м. Рівного залишається маловивченою, для дослідження обрано проблему, яка присвячена з'ясуванню особливостей функціонування професійного та аматорського театрів м. Рівного у міжвоєнний період.

Мета наукового дослідження – встановити особливості функціонування професійного та аматорського театрів м. Рівного у міжвоєнний період.

Для реалізації мети в роботі поставлено такі завдання:

- розкрити особливості становлення театрального мистецтва в Рівному у міжвоєнний період;
- проаналізувати основні етапи діяльності театру Зафрана;
- встановити специфіку створення та внесок місцевих аматорських колективів у театральне життя м. Рівного.

Театр відіграє важливу роль у національно-культурному русі українців, адже поєднує в собі всі роди мистецтва та доступними методами формує свідоме суспільство. Відомо, що м. Рівне 18 березня 1921 року офіційно відійшло до складу Польщі, та попри політику жорстокого ополячення, етнічні меншини (як українці, так і євреї) намагалися не лише не втрачати, а й відбудовувати власне національне середовище, розвитку якого сприяло й театральне мистецтво. Отож характерною особливістю відродження рівненського театального мистецтва була його полікультурність.

На початку ХХ ст. в місті діяло аж 5 сценічних майданчиків, театрів, клубів, тощо. Приїхав до міста та розпочав функціонування і єврейський театр Х. Гільдольфа (1913-1936 рр.), що навіть мав власне стаціонарне приміщення перебудоване з синагоги. Рівне було чи не єврейським центром Волині, часто гастролювали тут єврейські театри з Варшави, Нью-Йорку, Києва та Львова. 1925 р. відкритий у місті театр залізничників, та він проіснував всього рік. Зокрема місто пропонувалося українськими та російськими театральними труппами з Києва, Одеси, Петербурга. Часом гастролювали й іноземні колективи.

Мистецькою перлиною міста тривалий час лишався театр Лейби Зафрана, відкритий 2 лютого 1908 року. Проаналізувавши його історію, можемо виділити два основні етапи: період становлення та розвитку (1908р. – сер. ХХ ст.) та період пристосування до змін у мистецькому житті (2-га пол. ХХ ст. – 1939 р). Під час першого періоду, театр діяв як мистецька установа: до нього часто навідувалися з гастролями приїжджі колективи, завдяки яким на сцені ряд років глядачі могли побачити десятки спектаклів з українським репертуаром. З сер. 20-х рр. ХХ ст. театр переобладнано на модерністський кінотеатр, саме тоді розпочато другий етап, для якого характерно поєднання театального мистецтва та кіномистецтва. Нерідко в театрі відбувалися політичні партії депутатів або святкові вечори та імпрези шкільних гуртків. У 1939 року майно Лейби Зафрана було конфісковане, а театру радянська влада надала статус будинку Червоної Армії. Міський театр повернувся в приміщення лише під час фашистської окупації, але в 1944 році, коли ситуація ніби-то налагодилася, 9 липня німецька бомба влучила в самісінький центр будівлі. Відбудувати не вдалося.

Театральне життя Рівного пов'язане не лише з роботою професійного й аматорського театру. Його складовою стала діяльність

літературно-мистецьких (драматичних) товариств, роль яких досліджувалась нами у другому розділі.

Першим досліджуваним товариством у роботі було Товариство ім. Лесі Українки, метою якого було поширення серед міського населення якомога більше знань про культуру та мистецтво українського народу, не оминаючи й сфери театру. Важливо звернути увагу на статут товариства. Відомо, що у 1929 році Рада товариства влаштувала вечори водевілів у селі Малому Шпанові та покази вистав зі співами, хорами й танцями, на цей раз вже в селі Золотіїв. Відповідальним за ці театральні вечори був член ради Данило Ковпаненко.

Варто зазначити, що окрім товариства ім. Лесі Українки діяли й такі організації як «Просвіта», «Союз українок» та навіть єврейське товариство «Тарбут». Особливе значення відігравала рівненська «Просвіта». У статуті 1920 року зазначена мета: піклування про культурно-національний розвиток українського народу в м. Рівному та декількох гмінах. Серед секцій, на які поділялося товариство існувала музично-драматична, ціллю якої було організування драматичних та співочих гуртків, улаштування вистав, концертів тощо. Зусиллям товариства в 1927 році організовано режисерські курси П. Зінченка, видавався часопис «Аматорський театр», розпочали діяльність драматичні гуртки, на яких вивчалися п'єси укр. класиків, часто відзначалися Шевченківські свята, до яких ретельно гуртківці розучували п'єси та вірші, влаштувало товариство і перегляд спектаклів драматичних театрів.

У міжвоєнний період визначну роль у театральному житті м. Рівного та його області відігравали драматичні аматорські гуртки, які діяли при освітніх закладах та були тісно пов'язані з функціонуванням культурно-просвітницьких товариств. Починаючи з 1924-1928 рр. діяльність таких гуртків набула широкого розмаху, дедалі частіше на сільській сцені ставилися визначні п'єси: «Наталка Полтавка» Котляревського, «Безталанна» Карпенка-Карого, «Назар Стодоля Шевченка» тощо.

У самому місті Рівному також функціонували театральні гуртки, які брали активну участь у культурному житті міста. Варто згадати гурток при Рівненській українській гімназії, провадив його П. Зінченко, завдяки якому театральні вистави та урочисті імпрези відбувалися не лише в гімназійній залі, а й у театрі Зафрана, зокрема колишні гуртківці згадували «Лісову пісню» Л. Українки, дитячу виставу «Король Сплюх», а також п'єсу Гоголя «Ревізор» та

«Запорожець за Дунаєм» Гулака-Артемівського. Долучився до формування культурно-мистецького середовища й сам Георгій Косміаді – архітектор, художник, визначний митець міста. У російській приватній гімназії 1927 році ним було засновано Естетичний гурток. Поставлена Косміаді вистава «Борис Годунов» (у театрі Зафрана, 1928 рік) мала неабиякий успіх не лише серед рівнян, а й серед поляків, що писали схвальні відгуки в газетах. У 20-30-х рр. ХХ ст. гуртківці брали участь і в державних урочистостях та театральних діях. Завдяки Косміаді діяв драматичний гурток і в єврейській гімназії.

Література:

1. Борейко Г. Д. Товариство «Просвіта» у розвитку театрального мистецтва Рівненщини міжвоєнного періоду. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку // *Зб. наук. праць: наук. зап. Рівненського державного гуманітарного університету*. У 2-х т. Вип. 17. Рівне: РДГУ. Т. 1. 2011. С. 62-64.
2. ДАРО (Державний архів Рівненської області). Ф. 30. Спр. 343; 737; 840; 842.
3. Жилінський І. Ф. Історія театрального мистецтва Рівненщини: енциклопедично-мистецьке видання. Рівне: Видавець О. Зень, 2009. 660 с.
4. Калько С. Нотатки з історії виникнення театру у місті Рівному. URL: <http://rivnenews.dovkola.com/2016/04/02/нотатки-з-історії-виникнення-театру-у/>
5. Калько С. Театр Зафрана – архітектурна втрата Рівного. URL: <http://retrovivne.com.ua/teatr-zafrana-arhitekturna-vtrata-rivnogo/>
6. Крамар Ю. В. Театральне життя в повітових містах Волинського воєводства у міжвоєнний період. *Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр.* Київ. Вип. 93 (2). 2015. С. 77-81.
7. Лисиця А. В. Культурне життя міста. Місто Рівне. Сторінки історії. Рівне: Волин. оберіги, 2008. С. 118-129.
8. Прищепа О. Вулицями Рівного: погляд у минуле. Рівне. 2006. 223 с.
9. Савчин Л. М. Рівненський обласний академічний український музично-драматичний театр: монографія. Рівне : Волин. оберіги, 2010. 331 с.